

5252.

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число — 5 коп. За-кордон — 4 руб., 1/2 року — 2 руб.

Річні передплатники одержать без-
платний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції — 839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє
прізвище й адресу. Редакція може скорочу-
вати і змінити статті; більші статті, до
друку не ухвалені, переходять в ре-
дакції 3 місяці й висилаються авторам їх
коштом, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються. Рукописи, на яких не зазначені
умови друку, вважаються безплатними.
З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ
редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:
За рядок петіту попередю тексту, або за
його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший
раз 20 к. і по умові, за другий — 10 к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку
в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друку-
вання не менше 3-х разів.

Ч° 15.

8 (21) Квітня.

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Київі.

ЗМІСТ: Передовиця; М. М — ский — Марко Кропивницький; М. Плевако —
Пам'яті М. Л. Кропивницького; З нашого життя; З Галичини; З поля літе-
ратури й науки; Е. С — к. — До стильної народної школи; П. Осипенко — Старо-
давня українська музика; Українці в чужих виданнях; Дописи; Листування
редакції; Фел'єтон: М. Кононенко Зіма (вірш); Д-р І. Франко — Причинки до
староруського віршовання.

ХАРКІВ. **СУХОДОЛЬСЬКОГО.** ТЕАТР
УКРАЇНСЬКА ТРУППА ГРІККЕ.
ВИСТАВИ ЩО-ДНЯ.

Репертуар складається з відомих українських п'єс. Труппа складається
з 90 чоловік, хор 45 чол. Початок вистав з 8 1/2 год. ввечора. Наса од-
чинена з 10 г. ранку до кінця вистави.

8 Квітня 1912 р. Харків.

Треба тікати. Тікати, куди очі, аби тільки не чути
отих песиголовців, що нині нишпорять скрізь по Україні.
Нема сили довше слухати сичання Бобринських та
Пурішкевичів, що мають безличність приїхати на Укра-
їну, щоб зневажати почуття тубольців. Не маємо ані
сили, ані відваги виштовхати непроханих гостей.
Через те тікаймо, тікаймо по рецепті предків наших:
„Від москаля поли вріж та тікай“... Тікаймо, щоб у
подорожі набратись сил для діл, на які нині ми не
спроможні.

Надходить весна і ціла Країна наша, земля нашого
народу, з двох боків обрамована пасмами гір Карпат-
ських та Кавказьких, а з третього морем — заєнені у
всій своїй красі.

Ходімо впитись тією красою. Ходімо оглянути
нашу землю, щоб запалитись любов'ю до неї, бо ще
нема в нас такої любови, як треба. Ходімо оглянути
нашу землю, бо ми ж не знаємо, не відаємо цілої
її краси!

Ходімо оглянути села та хуторі, де мову чужин-
ців ви почуєте ще тільки, як дивогляд, у емішній мі-
шанині. Ходімо туди — на хуторі, де відчуєте ви сві-
жість української стихії, але де ви побачите правдиві
злидні, тим часом коли тут по городах зуздрите усе
те, що висмоктано з тих хуторів... Ходи на лоно при-
роди ти бідолаха, український інтелігенте!

Ах, який же ти сумний та нужденний!

Слухай: твоє посвячення велике, твоя праця є
подвійна, але вигляди на успіх твоєї праці народної
такі гень-гень далекі. Тобі-б треба мати сто рук і сто
очей, щоб зробити оту працю, що ти собі призначив!
Але коли-б ти був навіть аргусом, то й то-б не вете-
ріг, як розносять твоє національне добро. Ти бачиш

сам і розумієш се і лице твоє блідне і очі твої тус-
кліють і світ тобі стає осоружний!

Але знай, світ прегарний і жити се велика втіха,
хоч і не для синів поневолених народів! Отже шукай
такого закутка на нашій не своїй землі, де-б ти сам
почув себе хоч на хвилину не рабом. Іди на Карпати,
пливи по Дніпрі.

Пливи по Дніпрі і хай уявляться тобі картини,
як плавали предки твої. Чуєш, як вільна кров починає
буяти по твоїх жилах? Як бухає вона тобі в лице?
Ти — вільний.

Зіпнись на гори — Карпатські гори — колиську твого
племени. Відти воно пішло, там зародилась та відвага,
що по поділлю розлилася й Русь-Україну утворила.
Велику Країну опанувала аж до гір Кавказьких. Чуєш,
як глибоко ти дихаєш, як широко ти оглядаєш. Ти —
вільний.

Хіба життя сумне? Ні, воно прекрасне. Позад
тебе тисяча літ життя твого народу, поперед тебе —
тисячі тисяч! Відвага вступає в твоє серце. Нема суму,
зникла розпука, є надія.

Отже тепер іди туди, де найдужче клекотить
боротьба в твоїм народі, де витворюють міцні під-
валини майбутнього життя твоєї нації, де твій нарід
вже прокинувся й геть прогнав розпуку. Йди в Га-
личину — йди й учись, як треба боротись. І там ти
побачиш, що твій нарід не є байдужний, що він є
повний саможертви й самопосячення, там ти зрозу-
мієш, що „врата адови“ не подоліють його. Там по-
бачиш ти розпочату велику будівлю, на якій напи-
сано: „Нарід собі“. Там ти пересвідчишся, що твій на-
рід велитень, і там зрозумієш, як з малої річі працею
велитеньські діла виростають.

І тоді вернешся до дому і візьмешся знов за своє
наче дрібне, наче незамітне діло — робити цеглу для
майбутнього будинку, візьмешся з певністю, що без
твоєї праці не може вирости велика будівля.

Ти вернешся до дому до невсипущої праці, ра-
дісний та щасливий, що ти бачив з гори „землю Ха-
наанську“, землю, яку твій нарід колись знов невпинно
посідатиме. І коли ти сам не ввійдеш в сю землю, то
твої діти або діти дітей твоїх її посідатимуть. А
відблиск майбутнього щастя зогріє тебе на твоїм тяж-
кім шляху народної роботи.

М. М—ський.

Марко Кропивницький.

Марко Кропивницький розпочав свою артистичну діяльність в найтяжчу епоху життя українського народу в ХІХ віці, коли один за одним падали тяжкі утиски, направлені проти найдорожчого, що є у кожного народу, проти посліднього, що ще зосталось у народа українського, проти його мови. Здавалось тоді, що Бог смерті вже викреслив із книги життя ім'я українського народу. Безбріжний сум нищив душу нації, а масові відпади інтелігенції од свого народу тягли націю в безодню мороку, несвідомости та морального вимірання. Не було просвіту, задихався в передсмертній агонії дух творчости... І ось на високий кон, як на трібуну, вийшла людина, повна сили та внутрішнього вогню і засміялась здоровим сміхом життя. Чудо, чудо зробилось тоді: сумні обличчя, на яких вже лягла передсмерти сутінь, зразу просвітлили, а омертвілі руки піднялись, щоб громом оплесків засвідчити, що в душу нації повернулася надія.

Зник сум і стало ясно, що ся міцна людина, яка знайшла силу пронизати негоду сміхом, є син такого міцного народу, який переймав тай подухає свої тяжкі спати. Се психологічний момент, який правильно можна зрозуміти тільки з погляду національної психології. Се був момент, з якого культурне життя нації мало змогу виявитись зовні в формі «українського театру».

Ось чому в історії українського відродження таке велике місце дають ролі театру; ось чому ім'я Кропивницького не тільки ім'я великого артиста, але ім'я людини, яка ступила на єдиний можливий в ті часи шлях для виявлення завленого національного життя.

Розуміється, роля українського театру в сьому виключному розумінні майже скінчена і український театр займе з часом таке ж становище, як і у других культурних націй.

Тепер мають ся другі шляхи і другі засоби для здобування духовних національних дібр, тепер є віра та надія, але тільки тепер можна зрозуміти всю історичну вартість заслуг Кропивницького перед рідним народом.

Кропивницький не тільки артист, який мав таємничі дари чарувати глядачів, він є національний театральний діяч тієї епохи, коли бути національним діячем мало сміливості дуже небагато людей, коли так легко було на здогад космополітизму од-

М. Кононенко.

З і м а.

Падають білі сніжинки,
Стелють коханцю постіль...
Справило літо обжинки—
Ждуть жениха звідусіль.
Іде він, іде помалу,
Іде на білим коні,
Іде без жару, без палу—
Все з ним замовкне у сні.

Спатимуть квіти пахучі,
Спатиме хвиля жива,
Спатимуть терни колючі,
Сном він усе покрива.

Сильний ти, вершнику білий,
Та переможець не ти:
Підих твій зовсім безсилий
Глибоко сон навести...

мовитись від страждань свого народу. І Кропивницький має права на те, щоб в майбутнім пантеоні великих людей українського народу зайняти місце серед значних імен.

М. Плевако.

Пам'яті М. Л. Кропивницького

(на другі роковини його смерті).

В наші часи ніхто вже не сперечатиметься про те, яке величезне значіння мав і має театр у всіх культурних народів, як великий і дужий чинник вселюдського поступу, як провідник культури, етичних та естетичних змагань людської природи—пориваннів до 'двічної краси й могутньої правди, що живуть у людській душі й змагаються проти життєвого бруду й кривди та насильства. Відомо кожному і те, яку поважну ролю відігравав і відіграє театр в громадському житті людськості—як чудова життєва школа, цілий ряд загальних висновків з досвіду життя, як певні, а часом і дуже влучні малюнки суспільних настроїв і інтересів тих чи інших шарів громадянства.

Театр—це «истинный храм искусства», в якому забуваєш за себе самого, за все бруталне й буденне, в якому перестаєш жити як індивід, цікавитись власною своєю особою й натомість сповняєшся увесь чужими інтересами—чужою радістю й чужими стражданнями. В театрі люде перестають бути людьми й робляться тільки глядачами; театр—це дивні й могутні чари, але в той же час він єсть саме життя. Театр, як і література, мусить одбивати в собі дійсне життя людськості, показувати чим саме живуть люде і як вони живуть. І тоді тільки, коли він непохитно стоїть на сторожі живого життя живих людей, коли він певно й широко одбиває в собі всі ідеї, почуття й змагання, що найбільше в той чи инший час займають громадянство, тільки тоді він досягає своєї великої й поважної мети й відповідає своєму дійсному призначенню. І коли театр досягає своєї мети, коли він стоїть на висоті свого завдання, значіння його зростає ще більше—він стає в один час і виразом інтенсивности громадського життя й показником самосвідомости та культурного рівня цілої нації.

У всіх культурних народів усіх часів театрові одводилось почесне, коли не домінуюче поряду з літературою, місце в справі поступовання нації.

Згадаймо тільки, яке величезне значіння мав театр за давніх часів у греків. Театральні вистави у їх одбувалися пе-

Там, під постілею білою,
Кинуті зерна лежать,
Думкою мріють щасливою,
Щось про весну шепотять...

Деся вона в гості збирається,
Стрічки у коси впліта,
З сонечком шепче, всміхається,
Промінь в клубочки мота.

Прийде весна незрадлива
В пишній та ясній красі—
Зерен не дурить надія щаслива—
Всі вони виростуть, всі!

Д-р Іван Франко.

Причинки до староруського віршовання.

Роздивляючися уважно в ріжнородних пам'ятках найстаршого українського письменства, я дійшов до того погляду, що в ньому доховалося до наших часів далеко більше пам'яток

ред усім народом і для всього народу—театр у греків був національним і в той же час він був народним. В пізніші часи, коли скрізь різко визначилась диференціація людей на класи, театр монополізувала освічена частина людськості, він зробився огнищем вищої культури і завдяки темноті народній не міг обслуговувати інтересів нижчих верств суспільства.

В не так уже далекі од нас часи, в 17-18 століттях, правда, театр у нас, напр., намагався ще бути народним (пасії, пікільна драма, інтермедії), але з різних причин цей народний театр завмер і зробився виключною власністю культурніщих шарів громадянства. Значіння його як культурного чинника все-ж-таки росло з непереможною силою, і коли за часів Сумарокова на вистави ходили тільки прості собі міщане за тим, щоб дивлючись на трагедію, реготатись і лузати насіння, а панство глузувало з тих вистав, в наші часи не тільки більш культурний міський робітник, але й селянин складає справжню цінну театрові і з побожністю дивиться на сцену.

«Нащо ми йдемо в театр, за що ми любимо його?— питає славний критик-ідеаліст Белинський і відповідає на те: «За те, що він могутніми й чарівними вражіннями освіжує нашу душу, зів'ялу й запліснявілу од сухої прози життя, за те, що він неземними муками й радощами хвилює нашу кров і дає нам нове, чудове життя!».

І коли вище сказане про значіння театру справедливе взагалі, то тим більше воно справедливе відносно театру українського. Театр український добув собі права громадянства не так давно, але ж він їх здобув, і дякуючи невсипущій праці наших звияжних борців-робітників на театральнім полі, пишається тепер розцвітом своїм, уславлений і на Україні й далеко по за межами її.

Для нас, українців, театр набірає далеко більшого значіння, ніж для якогось иншого народу; за наш театр довгий час ішла уперта боротьба і його перемога була культурною перемогою українців над своїми ворогами, його існування і розцвіт за наших часів стає запорукою розцвіту й нашого народу, вільного й славного життя в майбутньому цілої нації української. Для нас театр не тільки провідник вселюдського поступу, не тільки джерело поетичного натхнення й місце відпочинку од суворой буденщини, для нас він є, опріч усього, ще й джерелом національної свідомості. За часів нашого національного животіння (70 й 80-ті роки) тільки театр і нагадував українцям про те—«хто вони, чії сини, яких батьків» і тільки він будив у їх свідомість свого рідного, роздухував у грудях огонь-любов до рідного краю, до приниженого,

піддуреного й занедбаного народу українського. Після суворих заборон і обмежень 70-х і дальших років, Український театр, де можна було почути рідну мову, був для українців єдиною утіхою й єдиною розрадою—мов зірка на хмарному небі, мов чистий і свіжий струмочок серед болотного ґрунту... Отже уявім собі велитенське значіння українського театру в житті української нації, збагнемо його ролю в справі відродження нашого народу і запитаємо далі—кому ж ми мусимо бути вдячні за все те, хто наші працівники в справі витворення україн-

Марко Кропивницький.
1841—1910.

ського театру? І в відповідь на це, ми зразу й неодмінно в своїх думках звернемося до світлої плеяди діячів нашої сцени, славних її корифеїв—Тобілевичів, Старицького, Заньковецької і насамперед до незабутнього Марка Кропивницького.

Два роки вже минуло, як помер Кропивницький, найбільш заслужений діяч українського театру і справжній «батько» його; два роки громадянство українське позбавлено змоги бачити на сцені величну й могутню постать найулюбленішого свого артиста, упиватись чарами його незрівняного таланта й

щось инше: «и створивше миръ съ Игоремъ идоша къ Дунаю». І пізнійше мав Ігор зносини з Печенігами, але війни з ними правдоподібно не було.

Прочитуючи уважно найстарші відомості нашого літопису про руську землю та про руську князівську династію, я мав вражіння, що читаю одно за одним поетичні оповідання, переписані прозою. Се завважили вже й давнійше де які дослідники, та ніхто з них не вивів із сього спостереження досить простого заключення, що ті поетичні заги були первісно зложені віршами. Певна річ, не були се такі самі вірші, як наші теперішні, писані новочасними поетами, ані такі, як наші народні пісні, складані або перероблювані у значно пізніших часах, але зближалися своїм складом більше до норманських та старогерманських віршованих загі та рун, яких зразки заховалися між иншим у найстаршій Едді та в піснях давніх норманських поетів в роді короля Гаральда.

Подаю тут читачам проби реконструкції віршової форми деяких оповідань нашого найстаршого літопису, держачися, як і в попередній пробі, тексту печерського (т. зв. Іпатського) літопису, як найблизшого до первісних оригіналів і до народної мови.

писаних віршами, ніж се доси загально признається. Поминаючи вже «Слово о полку Игоревѣ», якого віршову форму найбільша часть дослідників, особливо великоруського племена, і доси вважає тільки гіпотезою, та пісню про Оря, половецького співака, якої віршову форму реконстрував у перше Ювеналь Тихоновський, поминаючи також величезну масу церковних пісень, перекладених із грецької мови і поміщених у церковно-слав'янських «Празничних Минях», де заховалися твори греко-византійських поетів, треба признати, що і в нашій найстаршій літописі заховалося досить значне число віршованих пам'яток, переписаних прозою при редагуванні літопису. На одну таку пам'ятку звернув я вже увагу в львівським тижневику «Неділя» ч. 10 б. р., а власне на віршу про напад Печенігів на Київ у р. 968, якої первісна неналежність до літопису стверджується вже тим, що вірша оповідає про напад Печенігів у тім році як про перший напад сеї орди на Русь («Придоша Печенѣзи на землю руску первое»), коли тим часом із того ж літопису відомо, що Печеніги появилися на Русі у перше значно вчаснійше, а власне ще в р. 915, під яким читаємо майже дословно те саме: «Придоша Печенѣзи первое на рускую землю», по чім одначе йде зовсім

відпочивати душею після тіркої буденщини; вже два роки не має його між нами і ми сумуємо... Але сумуючи ми в той же час тихо й непомітно радіємо... Чого? — Кропивницький помер, але той Кропивницький був наш Кропивницький. Славний артист, смерть якого засмутила не тільки українців, але й усіх, хто тільки бачив його; був діячем нашої сцени, був рідний нам... Він помер, ми болячо відчуваємо це, але нає в той же час тіпять те, що він залишив нам: його спадщина примушує нас сумуючи — радіти, побиваючись — бути повними бадьорости й великих надій на славне майбутнє наше. Та спадщина Кропивницького незмірно велика, і зараз, через два тільки роки після його смерті, ми певне не змогли б скласти їй правдивої оцінки.

Я не хочу говорити сьогодні про Кропивницького, як автора багатьох чудових п'єс з народного життя, п'єс, що внесли нову течію в українську драматичну літературу й почали собою в театральній справі нову еру — малювання суспільно-економічного побуту українського народу; я хочу сказати в день сумних роковин його смерті про його, як про артиста, як про натхненного творця-реформатора всієї справи театральної, як про невсипущого робітника на бідній тоді ще і зовсім не ораній ниві театру українського. — Не кажучи про щось інше, в цьому тільки Кропивницький прислужився українцям як ніхто, цією тільки діяльністю своєю він записав на віки-вічні своє ім'я в історію українського відродження, цією тільки діяльністю він сповнив серця усього свідомого українства великою вдячністю до себе й любовію до рідної справи української, до рідного свого народу.

Дуже трудно скласти оцінку діяльності Кропивницького як артиста й творця чудових типів, трудно, бо, мовляв ще Белинський — «сценична умілість дуже невдячна річ, бо ця умілість живе тільки в хвилину творчости і, могутне впливаючи на душу в цю саме хвилину, лишається зовсім не помітною в минулому». Але ж Кропивницький все ж таки живе в нашій пам'яті, двох років, видима річ, дуже замало для того, щоб забути цю імпонуючу постать, забути те зачарування, яке охоплювало глядача під час його виходів на сцену.

Хто бачив Кропивницького хоч раз, тому вже не забути його до віку — славний «батько» житиме в його пам'яті завжди, і не тільки його сценична умілість, творчість, але навіть його рухи й голос не забудуться ніколи. Та не для того тільки дорогий Кропивницький, хто бачив його, — він дорогий і милий для кожного українця, для

кожного, хто почуває себе рідним цілому народові українському, хто є вірним сином України, хто радіє її радістю й мучиться її муками-стражданнями. Не тільки той, кому довелося на власні очі бачити Кропивницького, ставить його ім'я поруч з найдорожчими для себе йменнями, тому, хто тільки чув про його і уявив як слід собі його діяльність на користь дорогої для українців справи національного театру, й тому кажу, що ім'я дороге і миле, і вимовляє він те ім'я з великою повагою та любовію.

Кропивницького не можна відділити від нового українського театру — він тісно зв'язаний з його історією, з його зростом і поступованням; бувши одним з ініціаторів його, він цілий вік свій стояв як вірний вартовий на сторожі кола його, він цілий вік свій стеріг і захищав його чесне ім'я і як справжній вартовий він і помер на варті.

З нашого життя.

Трус у редакції «Рідного Краю». У Києві в редакції українського журналу «Рідний Край» 4-го квітня був трус. Наслідки його невідомі, але редакторку «Рідного Краю» Олену Пчілку тягнуть до відповідальности.

У Києві. В справі виборів у 4-ту Думу тепер уже є певні відомості. І. В. Лучицький рішучо відмовився виставляти свою кандидатуру, мотивуючи своє одмовлення безрезультатністю думської роботи. Третя Дума тільки на папері була законодавчою, така ж сама, на думку Лучицького, буде й четверта. Київські українці депутатами до Думи виставляють по першій курії Григорович-Барського, а по другій — Полторацького.

В Одесі. Мається звістка, що місцеві українці кандидатом до 4-ої Думи виставляють дуже популярного серед одеського громадянства С. Шелухина.

З Катеринославу. Українське життя в Катеринославі оживає поміло: знову жваво стала до праці місцева «Просвіта» по двох роках заперестости, працює в інтересах української людности й друге товариство — Архивна Комісія, де-далі, то кращою стає і єдина часопись українська на Катеринославіщині — «Дніпрові Хвилі».

У Ризі місцева українська «Громада» 11 березня влаштувала український вечір. Виставлено було п'єсу Володського «Панна Штукарка». По виставі були танці з продажею українських листовних карток.

І. Покликання Варягів.

Під р. 862, отже більше як сто літ перед нападом Печенігів на Київ, подає наш літопис ось яке поетичне оповідання.

И изгнаша Варягы за море,

И не даша имъ дани,

И почаша сами в собѣ володѣти.

И не бѣ в нихъ правды,

5. И вѣста родъ на родъ,

И быша оусобищѣ в нихъ,

И воевати сами на сѣ почаша.

И ркоша: «Поищемъ сами в собѣ князѣ,

Иже бы володѣлъ нами и рѣдилъ

10. По рѣду [и] по праву».

Идоша за море к Варягом, к Руси.¹⁾

Ркоша Руси Чюдъ, Словѣне

И Кривичи и Вса:

«Земля наша велика и шбила,

¹⁾ Тут іде літописна вставка: Сіце бо звахуть ты Варягы Русь, тако се друзии зовутся Свєє, друзии же Оурмани, Ан҃глане и нѣи и Готє.

15. А наряда въ пей пѣть,

Да поидете клажить и володѣть нами!»

И избраша сѣ триє брата с роды своими,

И поаша по собѣ всю Русь,

И придоша къ Словѣномъ пѣрвѣ,

20. И срубиха город Ладогу.

И сѣде старѣшим в Ладозѣ Рюрикъ,

А другии Синеоусъ на Бѣлѣ шзерѣ,

А третѣи Труворъ въ Изборьскѣ.¹⁾

По дѣвою же лѣту оумре Синеоусъ

25. И братъ его Труворъ,

И приа Рюрикъ власть всю шдинъ.

И пришед къ Ильмерю,

И сруби город надъ Волховом,

И прозваша и Новъгород.

30. И сѣде ту княжа и раздаѣ

Мужемъ своимъ волости и города рубати:

Швому Польтескъ, швому Ростовъ,

И швому Муромъ, швому Рязань,

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

И швому Черниговъ, швому Луцкъ,¹⁾

И швому Тверь, швому Вологда,¹⁾

И швому Муромъ, швому Рязань,¹⁾

И швому Смоленъ, швому Новгородъ,¹⁾

И швому Полоцкъ, швому Псковъ,¹⁾

◀ У *Полтаві* справа з українським друкованим словом стоїть дуже але. Єсть дуже багато охочих до українських книжок, але нема чого читати—бракує спеціальної української книгарні, де б можна було добути книжку укр.

◀ У *Холмі* виходить аж три періодичних видання—„Холмская Русь“, „Холмская Церк. Жизнь“ і „Холмскій народний Листок“, але ні одна з цих газет ніколи навіть і не зачіпає українських питань.

◀ З *Кирицями*. Заходами українців у Курську в книгозбірню при управ. М. К. В. залізниці було передплачено укр. книжок в 1908 р. на 163 карб. і в 1910 на 200 карб. Коли ж звернулись до правління з проханням і в цьому році купити книжок на 200 р., завідувач бібл. відповів, що книж. укр. зовсім не читають. Обурені такою неправдивою відповіддю, українці перевели статистику. Виявилось, що на книжки українські був такий великий попит, що не ставало книжок у книгозбірні.

3 Галичини.

◀ В *Галичині* страшенна повідь. З Галичини все йдуть і йдуть звістки про велику повідь, що завдяки нещадним снігам залила усю країну. Вода виступає з берегів, заливає поля й людські оселі. Найбільше розлився Дністер. Галич і околиці села під водою; залізниця й усякі інші дороги затоплені.

◀ *Біда москвофілам*. 22 березня серед москвофілів, так званої новокуреної або Дудикевичівської фракції одбулися труси й арешти. Арештовано православних священників Сандовича, Гудиму й співробітника „Прикарп. Руси“—Бендасюка. Причини, з яких їх арештовано, поліція держить в тайні, але відомо, що у їх знайдено кілька сот тисяч рублів з Росії ще не розмінаних на австрійську монету, і листування з тими москвофілами, яких судили за військове шпionство.

◀ В *справі українського університету*. В австрійських часописах з'явилася звістка, що зараз же по святах почнуться переговори українського парламентарного клубу з урядом про заснування українського університету у Львові. Польські ж часописи, спростовуючи цю звістку, кажуть, що це має вийти тільки цісарський наказ про те, що колись той університет буде відчинено.

◀ *Москвофільська культура*. Не-що-давно в Станиславові два учні укр. гімназії, йдучи улицею, розмовляли між собою на теми з української літератури. В той саме час, як один з них розповідав другому про Устияновича, про те, як він зробився „кацапом“, проходив повз їх питомець „руської“ бурси; зачувши слово „кацап“, цей вихованець москвофільський ударив гімназиста в лице, розбив йому окуляри й скалічив око. Наставник бурси,

Другому Б'єло озеро¹⁾.

И бѣста у него два мужа

35. Не племени его, но боярича,
И та испросиста сѣ къ Цѣрюграду
С родом своимъ, и поидоста по Дѣнепроу.
Идучи мимо и оузрѣста на горѣ городокъ,
И въспрошаста ркуще: «Чи се городъ?»

40. Шни же ркоша: Была сут три брата,
Киѣ, Щекъ [и] Хоривъ,
Иже сѣбѣлаша городъ сиѣ,
И изъгыбоша, а мы сѣдимъ.
Роды ихъ, и платимъ дань Козаромъ».

45. Асколдъ же и Диръ вѣста в городѣ семъ,
И многы Варѣгы съвокуписта,
И начаста владѣти польскою землею.

¹⁾ Далі йде літописна вставка: «И по тѣмъ городомъ суть находницѣ Варѣзи: в Новгородѣ Словенѣ, и в Полотъскѣ Кривичи, в Ростовѣ Меряне, на Бѣлѣ озерѣ Веси, в Муромѣ Муромѣ, и тѣми всѣми владаше Рюрикъ».

коли його про це було повідомлено, не схотів навіть балакати з цього приводу, і тому директор гімназії вніс скаргу до Ради шкільної.

◀ *Ворони українства*. Вшехполяки заснували у Львові товариство „Земля Польська“, метою якого є—нищити українців у Галичині. По статуту цього товариства, затверженого уже намісником, жоден поляк не має права продавати українцеві й наменьшого шматка землі.

3 поля літератури й науки.

◀ В *Золотоноші* вийшло 13-е число „Вістника Золотон. селсько-хоз. Общества“. Вістник цей взагалі дуже гарно ставиться до української справи й часто містить українською мовою статті. Але ж 13-е число особливо приємно вражає українського читача своїм змістом: в йому уміщено аж шість українських віршів і одно досить величезне оповідання.

◀ *Шевченко на Японській мові*. 1911 рік, в якому минуло 50 років зі смерті Т. Г. Шевченка, спричинився до того, що ім'я нашого генія стало відомим в найдавших країнах. В часописах повідомлялося про те, що вийшли переклади з Шевченка на мовах—німецькій, французькій, англійській, грузинській, а от тепер є звістки, що й японці зацікались ним. Так, в японській часописі „Тан-нін“ був уміщений переклад „Заповіту“ і разом із тим подані відомості про Україну та українців.

◀ *Переклади з української мови*. В числі 11 за 1912 р. дуже широко розповсюдженого есперантського тижневика, „Germana Esperantogazeto“ уміщений переклад оповіданнячка Леся Мартовича: „За межу“ з зазначенням, що перекладено його з української мови.

◀ *Нові книжки*. У Львові вийшла з друку другим виданням українська історія Миколи Аркаса, добувати можна в книг. Наук. тов. ім. Шевченка, ціна 6 кор. 50 сот. У Києві вийшла з друку другим виданням „Історія України“ проф. М. С. Грушевського. Ціна 2 р. в оправі 2 р. 60 к.

◀ *Найбільша українська книгозбірня*—це книгозбірня при Наук. Тов. ім. Шевченка. Книгозбірня ця існує 18 років і за цей час назбирала 60 тисяч томів книжок та рукописів. Число книжок у ній все зростає. Минулого року прибуло до неї 7,801 томів. Багато укр. патріотів дарує свої рідкі книжки до неї, знаючи, що ця бібліотека належить усій українській нації.

◀ *Нові матеріали до артистичної творчості Т. Г. Шевченка*. Сими днями Федор Леонтевич Сульєв подарував київському

Отсе поетичне оповідання має характер не книжної записки, а устної традиції, але пізнійший редактор записуючи його, або знайшовши давніший запис повставляв у текст свої додатки, взяті чи то з інших писаних жерел, чи може навіть із власної комбінації. Такою власною комбінацією пізнього редактора можна назвати етнографічну вставку між рядками 24 і 25 поетичного оповідання, де зап. отовано, що від Варягів уся земля прозвалася Русь, і між рядками 33—34, де до Варягів „находників“ зачислено туземні племена Словен, Кривичів, Муроми та Веси.

Вставка після рядка 11 полягає на старій норманській традиції, яка вважає Варягів, що називали себе Русь (Bútheni у Саксона ґраматика) частиною того північно германського племені, якого інші парости називали себе Свеями (Шведами), урманями (Норманами) та Англіянами (Англіїцями).

Щож до самого поетичного оповідання про покликання Варягів на Русь зазначу лише те, що воно має собі досить близьку паралелю в оповіданні старонімецького письменника Відукінда про покликання германськими племенами Англів та Скотів саксонських войовників Гевгіста й Горси, що були основателями англо-саксонської держави в Англії та Шкопії.

музееві цілу збірку річей, що мають відношення до Тараса Григоровича Шевченка. Перше місце займає власний альбом Шевченка, невеликого формату, що містить в собі одинадцять власноручних рисунків Шевченка зроблених олівцем, пером та сепією підчас подорожі по Україні в 1859 р. Крім рисунків є чимало власноручних записів Шевченка: всякі народні прислів'я і цілі вірші. Весь зміст альбому відноситься до 1859 року, на що є певні вказівки. Друга річ—се медаліон зроблений з платинових трьохрублевих монет в золотій оправі, в медаліоні з одного боку мініатюрна фотографія Шевченка, до сього часу здається ще не знана, з другого—волосся поета. Окрім вище згаданих річей Сульєв подарував зшиток віршів Шевченка використаний В. Доманицьким з власноручними поправками Шевченка; ціла серія видань „Кобзаря“ різних часів і т. п. Вже сама по собі досить значна збірка артистичних творів нашого велетня-поета в київському міському музеї сим даром значно побільшилася. П. І. Зайцев тепер оброблює сей матеріал і незабаром у „Записках“ Львівського Наукового Товариства надрукує про сю збірку докладну статтю.

Є. С—к.

„До стильної народної школи“.

Багацько вже писалося про значіння здорової школи для витворення міцної народної культури. Давно всім відома приказка, що німецький народний вчитель осилив французів, що фінляндці мають путний добробут, дякуючи широкий освіті та грамоті; відомо разом із тим, що німецька школа виховує перед усім з своїх дітей *німця*, а фінська—*фіна*; школа ж на Україні намагається виховати таку людину, яка найменш нагадувала б українця...

Через те становище її в народі так не популярне й небудь деяких запобігаючих сил, навряд чи нарід давав би на таку школу навіть ті мізерні гроші, що вона зараз має.

Але-ж таке ненормальне оточення народної освіти не буде безмірно довго й незабаром настануть ті часи, коли кожному народу належатиметься його народня як нижча, так само й вища школа.

От-тоді то шкільна справа набере такого вигляду, який зараз мало хто собі уявляє, бо звикли ми всі змалечку до аномальних обставин. Будуча школа народня буде плекати не тільки утилітарні та релігійні знання й почуття—вона буде пильнувати про справжній культурний патріотизм, про здорове виховання естетичного почуття. Грунтом для першого буде очевидно розбудження й втілення любові до свого рідного оточення, краєвиду й усього краю з його етнічними особливостями й здобутками та минулим свого народу—його історія. Підвалиною до естетичного розвитку української дитячої душі ляже рідна натура: малюнки й кольорити краєвиду відобрають тут чималу роль, стилізовані ж взірці народної творчості розширені для практичного вжитку по всіх галузях життя закінчатимуть гармонію виховання здорової людини—громадянина, яка прийме всі ті окромишності на тлі широкої спадщини знання ідей сучасних загально людських.

Коротко кажучи—кожна справді жива народня школа повинна стати школою стильною: все, що оточує школяра, коли він, несміливо хапаючись за неньчину руку, підійде до школи й вступе до неї,—все повинно чепурно йому нагадати хто він, яких батьків...

Отже не торкаючись того, що мова вчителя й попа, розмови про світ Божий, свій край, дитячі пісні та забавки повинні бути своїми, в недалеких часі школярські очі мусять зустріти як в середині так і навколо шкільного будинку те своєрідне, що йде від душі народної—будинок мусить стати стильовим.

На цей бік справи ще не звернули уваги наші вороги й тим-о-то ми мусимо скористуватись з сього підчас першої ж нагоди, де тільки можливо.

Оздоблення шкільних будинків чепурненькими формами своєї архітектури й орнаментики—се є серйозною речю, бо неласкава школа в середині стає ще більш огидливою для школяра, коли зовнішній вигляд її дуже «казьонний», се б то дуже «раціональний» та байдужий всякої краси.

Зanedбана в більшості своїх вимог російська, а за нею й українська педагогіка майже ніколи не підводи сього питання на ступінь життєвої практики. Лише виключно щасливі випадки трапляються поміж приватних заходів аби перевести питання естетичного розвитку до дійсности. Тимто мусимо ми з особливою щирістю вітати такі з'явища, як постанову Лохвицького повітового земства 5 березня с. р., та козачої громади Новомицької на Кубані, яким забажалося мати будинки своїх шкіл в українськiм стилі, як також будинок школи на вітчизні колишнього гетьм. Розумовського. Постанова Лохвицького земства особливо цікава, бо торкається цілої великої програми шкільного будівництва на сумму більше пів-мільйона карбованців, цікава ще й тим, що управа зуміла до цієї думки привернути симпатії міністерії, яка дає по 200 карб. лишку до субсидії на кожний український будинок.

Знавалося:—що може бути путнього з Назарету?

Але Лохвиця підняла справу великого значіння й великих коштів й поставила її до життя. На Катеринославщині Українець вчитель розшукує орнаментики для різних дірчатих школярських виробів з дерева, до яких він приохочує свою паству...

Очевидно сама справа стіхійно потроху прагне утворення стильної української школи... Треба нам не гавити.

Але на Полтавщині ще чимало таких і більш значних повітів, але вони проте мовчать. Земська Харківщина теж пнється до загальної народної грамоти й має в минулім чимало культурних будителів, зараз же перебуває під чоботом таких провідників, як д.д. Плещееви, Каразіни та їм подібні.

Але будьмо сильні духом бажання й ті чоботи не витримують скельного ґрунту живого народу...

II. Осипенко.

Стародавня українська музика.

(З розмови з кобзарем).

Ще може за гетьманщини святої, як то кажуть, або так не менше як сотень зо дві років тому, коли були ще старі справжні кобзарі, можна було почути справжню чудову гру на кобзі з її надзвичайною красою.

Перші найстаріші і найкращі маніри гри на кобзі це є так званий «Викотний перебір» і «дудошний перебір».

Новий—молодий кобзарь, коли учивсь грати від свого старого учителя кобзаря, пан-отця, як їх тоді звали, завжди всам-перід вчився грати «Простим перебором», а коли вже заслужив великої ласки у свого учителя, коли той учитель схоче, тоді тільки покаже Викотного та Дудошного переборів.

Коли-ж цей учитель—пан-отець не найде собі достойного спадкоємця у своєму умінні, то так і несе він їх, ті перебори, на той світ з собою,—так дуже гордились старі кобзарі своєю грою.

Дудошним та Викотним перебором у давні часи гралось найбільше веселе: до танців та до приказування.

Особливо ось що запам'ятати слід, що завжди бувало, коли кобзарь добре вмів грати одним з цих переборів, то вже вмів і другим, бо вони навіть у грі і вживаються поруч. Здається навіть і так, що одно коліно грається одним перебором, а друге, коли краще виходє іншим перебором, грається другим перебором. Перебори ці відрізняються один від другого тільки на підструнках кобзи, а баса, як їх завжди було тільки 4, так вони роль грали тут малу.

Тепер, коли кобза далеко більш удосконалена, коли у ній є до 12 басів і 33 підструнків (з півтонами), на всій Україні навіть не можна знайти кобзаря, який добре-б загравав дудощим та викотним перебором; а певно, надзвичайно чудово це було-б до двох-октавного пригравання.

Тепер тільки залилась гра так званим «простим перебором» та «поверховим», а «дудощим» хіба де що грають старі кобзарі.

Ще є одна одміна у грі на кобзі. Власне не в грі, а в техніці гри.

Є так звана гра Полтавська та Чернігівська і Харківська. Полтавська та Чернігівська гра схожі між собою, а Харківська уже різниться од них, а різниться ось у чому: по чернігівськи береться до рук кобза так, щоб вона стояла трохи не ребром до грудей кобзаря. Права рука бере двома пучками підструнки, а великою підбаски. Ліва-ж рука лежить вгорі на грифові і торкає два басы, чергуючи один за другим—акомпонує підстрункам. По Харківськи кобза ставиться струнами од себе і руки до гри кладуться так: правої руки так само три пучки на підструнках, при чим велика пучка торкає і басы (не тільки під-басы), а ліва лежить на борту кобзи, там де кілочка для струн і торкаються нею теж підструнку (здається однією тільки пучкою).

Все що тут я розказав, я переказую, а тому дуже радий буду, коли хто докладніше про це розкаже на сторінках цієї газети і допоможе в відродженні виміраючої рідної нам гри. Не знаю через що саме, але я чув приклади, що інші кобзарі покидали кобзи і побрали ліри¹⁾ і уже багато часу грають на лірах і звичайно позабували гру на кобзах. Але, я певний, коли-б їх хто під'охотив, порадив їм взятись за кобзу то може-б іще вони воскресили і викотний та дудощий перебори. Надія на це не марна може ще і через те, що при грі на ліру здається теж є ці самі викотні і дудощі перебори. Певно, що ліра у своїому строї багато має спільного з кобзою.

Тож подаючи це до відомости громадянства, прохаю ласкаво, хто має змогу, подбайте про відшукання старих кобзарів і допоможіть відродженню рідної музики.

Ucrainica в чужих виданнях.

Д-ій Н. Бочковський видрукував у ч. 20 поступового чеського часопису „Narodni Obzor“ статтю під заголовком „Rusko-ukrajinsky spor v nove asi“, що являється відповіддю на статтю Д. Струве в „Рус. Мысли“.

Німецька преса про Шевченка. З нагоди появи німецьких перекладів поезій Шевченка помістили німецькі часописи та журнали короткі замітки й ширші рецензії, іменню: Frankfurter Nachrichten und Intelligenzblatt, Frankfurter Finanzherold, Neue Deutsche Frauenzeitung, Frankfurt Oder Zeitung, Königliche Hartung'sche Zeitung і Preussische (Krenz-) Zeitung. З тих голосів можна з певністю сказати, що поява Шевченка в німецьких перекладах, у більшому як досі виборі його поезій, зробила велику несподіванку приятелям літератури і навіть ширшим кругам німецької суспільности. Де які журнали посвятили книжечці по кілька сторін, як прим. „Xenien“ (за подоліст 1911). Тут знаходимо докладну оцінку поезій Шевч. пера письменки Єлисавети Менцель. При загальній аналізі лірики поета задержується авторка над думкою „Мені тринадцятий минав“, котру порівнює з „Willkommen und Abschied“ Гете і „Не кидай матері“, що пригадує авторці „Das öde Hans“ Аннети Дросте-Гільсгоф. Замітні між иншим отсі замітки авторки: „У боротьбі, яку зводить від споконвічних часів насильно скований людський дух із своїми гнобителями є Шевченко герольдом, котрого голос звучить з глибини, немов підземний шум води, що б'є в мури тюрми і підмюляє її основи. Ці пісні про свободу багаті чудовими зображеннями природи й могутні гадки, пісні, що в них поет, цілком по людському, бачить природу в союзі зі собою і огненним ключем зове то сю, то ту силу на поміч, є властивим королівським скарбом в домені

його поезії“.—„Berliner Tageblatt“ з 17/12 1911, пише: „Лірика національного поета України являється у перше в малім збірнику, що заслугоє на увагу. Таким способом придбала собі німецька література правдивого поета, котрого пісні впливають з повного пристрасного серця. У малім томику зійшлися величаві зображення природи, пісні, повні туги за свободою і огненні виступи проти гнобителів його українських земляків, котрих поетичним героєм став Шевченко“. Двотижневник „Bühne und Welt“ помістив в зошиті за січень, 1912 р. анонімну статтю п. з. „Ein kleinrussischer Schiller“, де подана коротка життєпись поета та переклади „Русалки“ „Вечера“ і „Готово! Парус розпустили“.—В „Berliner Börsen-Courier“ з 10/3 1912 пише якийсь J. L. ось як: Що йно обдаровано нас поетом, котрому поклоняється багато мільонів і ревнійше його почитує, ніж коли небудь почитувало котрого з наших велитнів, котрого ми ще досі не знали,—ми, що слушно пишаємося співуділом в посіданню та користуванню літературами усіх країн, усіх народів і часів. Тарас Шевченко—зветься поет, що нині як раз 50 літ по своїй смерті, починає для нас доперва жити. Се ім'я почув я вперше від К. Е. Францова перед кількома десятками літ. Переді мною величав Францов тоді Шевченка як одного з найбільших ліриків всесвітньої літератури,—до того з таким одушевленням, що я в молодечім пориві почав задля сього поета вчитися української мови. Я, очевидно, був вже недалеко від глибшого вникнення в оригінальний чар його поезії. А тепер являється, перший раз, цілий том його поезій у вірнім задержанню його оригінальності... Його смерть була кінцем трагічної долі. Чого поет ціле своє життя всіми силами добивався се є, знесення кріпацтва, се довершив цар Александр II. в п'ять днів по його смерті. Так отже і Шевченкові судилася доля пророка-Мойсея, що-до обіцяної землі не смів сам увійти, до сього краю свободи, котру він виборов“. А. М-ж

„Живая старина“, Періодичне видання „Оддѣлення Етнографіи Императорскаго Русскаго Географическаго Общества“ виходять чотири книжки на рік. За р. 1911. (20 р. видання) вийшли досі тільки перші дві книжки та приносять дещо, що торкається українських справ. В 1 кн. в статі „Журнали засіданій“, на стор. V—VI находимо справоздання з праці над етнографічною мапою Росії. Ся загальна мапа буде синтезом ряду спеціальних инших мап, виконаних відповідно тій чи иншій етнографічній признаці. Поки що, намічено—і працюють над мапами такими: 1) мова, 2) господарський побут, 3) хати та инша будова, 4) одяг та прикраса, 5) народне мистецтво (орнамент), 6) музика, 7) антропология та 8) вірування. Ухвалено також видати „Бібліографічний покажчик“ літератури до сих питань. На иншій місці читаємо, що і Московська діалектологічна комісія також працює над діалектологічною мапою „русскихъ народовъ“ в Росії. Безпосередних статей на українські теми нема, проте український фольклор ужито тим чи иншим автором, наприклад в цікавій статі Дм. Зегініна про рушники (ст. 120). Занотуємо також „Програму для собиранія свадебнихъ обрядовъ у великороссовъ и инородцевъ восточной Россіи“ Хв. Вовка (ст. 27—30)—В II кн. в журналах засідань читаємо, що вдова по проф. Вол. Антоновичеві пропонує товариству видати працю її чоловіка, власне історично-біографічний словар місцевостей, з українською людністю. Але редакційна комісія а з нею й товариство рішило, що сього словаря не готовано до друку, отже в сю пору потребує він значних доповнень, тому то і відмовилася друкувати.—Я. Прохоров читав (22 цвітня 1911) в товаристві відчит про „музичну та поетичну творчість руських жінок-селян“. Натурально відчит торкався і Українок. В часі реферату цілий рядок жінок виконував весільні точки. Та на 32 пісні припала тільки одна українська „Ой не думай Марусенько“.—На стор. 293—204 маємо ще цікаву „Програму для собиранія народнихъ музыкальныхъ инструментовъ“ Н. Воробцева.

Дописи.

Вільшана, Лебединськ. пов.—*Болюче питання*: Що й казати, сумне становище школи у нас на Україні, а коли ще додати до цього й відношення в де-яких місцях учителів до учнів, то не тільки вчення, але й пробування у школі робиться неможливим. Ось що розказують, напр., учні Вільшанської школи про своїх «воспитателей». Коли учень, однаково хоч і першої групи, розповідаючи урок, скаже якесь українське слово, то вчителька страшенно на його кричить, а а законовчитель навіть б'є, приказуючи: «Ты уже полгода въ школь, а говоритъ до сихъ поръ правильно не научился!» От

¹⁾ У Сосницькому повіті на Чернігівщині є лірники-кобзарі, а у Мені Сосн. повіту у Майстерні робляться найкращі довбані кобзи.

тобі й маєш—хлопчик пів-року тільки як почав ходити в школу, а від його вже вимагають знання російської мови.

Та про нашого «славного» законовчителя ще й не таке розказують. Кажуть, що в його була звичка бити школярів лінійкою по руках і по щоках; а коли одного разу учні поламали його зброю, він почав бити їх книжкою по голові.

І це законовчитель, це «батьюшка». Чи можна ж ждати добра од таких навчителів? Ні, пора вже, давно пора, добродію навчителі, вийти з такої дикости, пора вже вам упевнитись, що лінійкою учнів не привабиш до себе і що з книжки треба вчити дітей наставляючи їх на все добре, а не битись нею по голові!

А то ще єсть у нас учитель на «Темченкових хуторах» — селяне не знають навіть, що він з дітьми робить у школі, бо як спочатку року діти не вміли читати, так і тепер ще не читають. Дітей теж люто б'є за всяку дрібницю. Кажуть, що селяне не розуміються на цих справах, але ж не правда—попереднього вчителя вони дуже шанували і поважали, бо працю його видко було на школярах і з ними самими той вчитель поводився не з погордою, як цей, а по людському, як з рівними, що й треба робити кожному справді порядному навчителеві, діячеві на полі народньої освіти.

Де ж, скажіть на ласку Богу, візьметься у школярів охота до науки у таких добродіях, як от «пан-отець» з Вільшани та вчитель з Темченкових хуторів? От же ж не диво, що й грамотність і особливо свідомість національна серед наших людей поширюється дуже погано. Погордливе й зневажливе відношення учителя до селян навчає й дітей і дорослих не на добре, а на зло—діти перестають поважати своїх батьків, дорослі цураються рідної мови й цнуть цвенькати по російському.

Не що давно прочитав такий модник книжку українську та й каже: «Кат-батька зпа що пише! По хахлацькому! Це старина: на віщо вона нам здалась? Тепер треба вчитися по панському балакати, як от пів та вчитель». Ех, як би на селах побільше було свідомих українців, на було-б у нас тоді темноти, не було-б неуків, поважали-б тоді люде свою українську мову, а не лізли б у пани за тими вчителями та панотцями, що освіту серед народу провадять лінійкою.

Вечірка на селі. 26 березня у нашому селі Вільшані в міністерській школі відбулась вечірка, на якій місцеві учителі де що читали при чарівному лихтарі. Між иншим було прочитано і про життя нашого геніального поета Т. Г. Шевченка (на українській мові).

Читання з чарівним лихтарем відбувалось і раніш, але читання на українській мові наші селяне почули у перш і це останнє найбільш вподобалось селянам («Оце по нашому читав; дуже гарно», казали вони). Після читання молодий учитель Дм. Ів. Калюжний заохочував селян брати українські книжки у бібліотеці і читати їх.

Щиро вітаємо початок такої праці і бажаємо найкращого успіху в розпочатій справі молодому працівнику на українській ниві.

Листування редакції.

Москва. Д-ві А. Животкову. Перекладів з Толстого та Чехова не друкуватимем взагалі. Надсилайте оригінали. На голодних жертви надсилайте безпосередно до комітетів. Надіслані вами 50 к. передамо приватно комітетові, бо ми не маємо дозволу збирати.

Кременчук. Д-ві О. Жижці й багатьом иншим поетам. З того часу, як почали писати Олесь, Філянський, Вороний, Пачовський, Карманський, Чупринка—нові поетичні твори можуть бути подані тільки в добірній формі, повній чару, як се роблять ті поети. А формі мусить бути й зміст відповідний. Облиште волочити свою музу по струбульках!

На пам'ятник Тараса Шевченка.

Від учнів реальної школи у Москві Мазинга через А. Животкова—1 руб. 50 к. Від Н. Міняєва—50 к.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

До роковин Бориса Грінченка! По українських книгарнях—у Харкові—Грибна 25; у Києві—Безаківська 8, В. Володимирська 28, театральна площ. 48; в Одесі—кн. «Просвіти», Ніженська ул. № 53—продається книжка *«Життя та праця Б. Грінченка»* написав М. Ілевако ц. 12 к. Вид. ім. В. Грінченка.

„РІДНИЙ КРАЙ“

Рік видання 7-й

ЧАСОПИСЬ ЛІТЕРАТУРНА І ГРОМАДСЬКА, З МАЛЮНКАМИ.

Містить: замітки про громадські справи, звістки з життя на Україні й в инших краях, оповідання, п'єси для театру, вірші, відомості господарські, звістки про українські книжки, про театр і мистецтво, оповістки. Малюнки—в часописі: народні постаті, портрети, краєвиди, будинки, виробки, узори. Ноти—в часописі: композиції на українські слова, народні пісні.

„МОЛОДА УКРАЇНА“.

Додаток до „Рідного Краю“, єдина українська часопись для дітей, з малюнками. Виходить 1 раз на місяць. Премія на 1912 рік річним передплатникам „Рідного Краю“—збірник узорів українських. „Рідний Край“ без „Молодої України“,—3 руб., на рік і 1 р. 50 к. на пів-року; з „Мол. Укр.“ 4 руб. на рік, і 2 р. на пів-року; річна плата за „Рідний Край“ з „Молодою Україною“ 4 рублі.—За границю—річні ціни на 1 рубель дорожше. „МОЛОДА УКРАЇНА“ без „Рідного Краю“—2 р. на рік і 1 р. на пів-року. Ціна за оповістки: 20 к. за стрічку. Окреме число „Рідного Краю“—12 коп.

Київ, Благовіщенська ул. ч. 101.

Видає обидві часописи О. КОСАЧ (О. Пчілка).

„Літературно-Науковий Вістник“

Приймається передплата на 1912 рік на український місячник літератури, науки й громадського життя, виходить книжками по 12-15 арк. великого формату. «Літературно-Науковий Вістник» служить органом культурного життя пілої України. «Л.-Н. Вістник» знайомить з поступами життя і культури українського і всесвітнього і являється неминучо потрібним для всякого освіченого українця органом всеукраїнського національного культурного життя. Редакція і головна контора: Київ, В.-Володимирська № 28. Передплата на рік 8 руб.; для незаможних учнів, студентів, сільських учителів, низших служачих, робітників і селян 6 руб.

„ЗАСІВ“

Приймається передплата на 1912 рік на українську народню ілюстровану газету, другий рік видання. Ціна на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 60 коп., на 3 місяці 85 коп. Хто випише «Засів» за цілий рік, той дістане всі №№ починаючи з першого, а так само дурно додаток: Повний збірник творів Івана Котляревського в 3 томах. Сюди увійдуть: Енеїда, Наталка Полтавка, Москаль чарівник і ода до князя Куракіна. Крім того буде уміщено біографію Івана Котляревського. Адреса: Київ, Велика Володимирська № 28. Редакція газети «Засів» Передплату приймає книгарня «Літературно-Науковий Вістник» у Києві, Велика Володимирська № 28. Українська книгарня в Харкові, Грибна № 25.

„Нова Буковина“

Політична часопись. «Нова Буковина» виходить двоюким виданем, одно що вівторка, четверга і суботи, друге що четверга, вечером, а на випадок свят в передодень. Редакція і Адміністрація: Чернівці, ул. Петровича ч. 4. Передплата в Чернівцях. За триразове видане: річно 15 к., піврічно 8 к., чвертьрічно 4 к. За тижневик (раз на тижд.): річно 4 к., піврічно 2 к., чвертьрічно 1 к. Поодинокі числа 10 сот. Передплату приймає «Руска Каса» в Чернівцях, ул. Панська ч. 33.

Приймається передплата на щоденну популярну ілюстровану часопись

„НОВЕ СЛОВО“,

що виходить у Львові щодня, крім неділь та свят українських. Умови передплати: на рік 18 корон, на 1/2 року 9 к., на 1 місяць 1 к. 50 сот. Адреса: Львів, ул. Домініканська, ч. 11.

Українці!

Йдіть до Переpletні Д. БОГДАНОВСЬКОГО Конторська 24, коли хочете мати гарні палітурки на книжках. Приймає роботу просту й артистичну. На ціни справді нема конкурентів.